

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Штанцеля Сергія Едуардовича на тему «Публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні», подану до захисту на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 64.062.09 у Національному аерокосмічному університеті «Харківському авіаційному інституті» на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Актуальність теми дисертації, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, макроекономічної нестабільності, зростання боргового навантаження та структурних трансформацій фінансової системи питання забезпечення фінансової безпеки держави набуло критичного значення для системи публічного управління. Фінансова безпека відображає спроможність держави підтримувати стійкість бюджетної, банківської, валютної та податкової підсистем, гарантувати виконання соціальних і економічних функцій та протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам. За таких умов актуальність дисертаційного дослідження Штанцеля Сергія Едуардовича на тему «Публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні» не викликає сумнівів.

Для держави, що функціонує в умовах тривалого воєнного конфлікту, проблеми формування дієвих механізмів публічного управління фінансовою безпекою є першочерговими. Наявні інституційні обмеження, зокрема розрізненість нормативно-правового регулювання, недостатня взаємодія між органами публічної влади, низький рівень цифровізації управлінських процесів та відсутність уніфікованої аналітичної платформи для оцінювання ризиків,

знижують ефективність реалізації державної політики у цій сфері. Подолання цих бар'єрів потребує створення цілісної системи публічного управління, здатної забезпечити адаптивність фінансових інститутів до кризових викликів як у воєнний, так і у повоєнний період.

Проблематика фінансової безпеки держави та інструментів її забезпечення посідає важливе місце у межах фундаментальної науки. Попри значний науковий доробок вітчизняних і зарубіжних дослідників, залишаються недостатньо дослідженими інтегровані моделі публічного управління у сфері фінансової безпеки, методологія комплексного оцінювання фінансових ризиків та організаційні механізми координації суб'єктів управління. Зважаючи на вказане, вважаємо, що дисертаційне дослідження є актуальним, адже в ньому здійснено спробу науково-практичного обґрунтування концептуальних, теоретико-методологічних і методико-прикладних засад удосконалення публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної діяльності кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом на тему «Розвиток публічного управління та адміністрування в умовах системних галузевих реформ: соціальні, економічні, безпекові та культурні аспекти» (ДР №0121U110533). Роль здобувача полягає в удосконаленні теоретико-методологічних засад, механізмів і практичних інструментів публічного управління фінансовою безпекою держави в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, є обґрунтованими. Вони базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу законодавчих і підзаконних актів, що регулюють відносини у сфері фінансової безпеки України, наукових здобутків вітчизняних і зарубіжних дослідників, статистичних даних Міністерства

фінансів України, Національного банку України, Рахункової палати, Державної служби статистики, Світового банку та Міжнародного валютного фонду.

Здобувачем чітко визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дисертаційного дослідження. Мета роботи полягає в обґрунтуванні комплексу концептуальних положень та формуванні практичних рекомендацій щодо удосконалення публічного управління фінансової безпеки. Об'єктом дослідження є суспільно-владні відносини, що виникають при забезпеченні фінансової безпеки держави. Предметом дослідження є процеси публічного управління забезпеченням фінансової безпеки України.

У вирішенні поставлених у дисертації завдань автором використано широке коло методів дослідження, а саме: методи аналізу, синтезу, наукової абстракції, узагальнення та систематизації, системний, комплексний і концептуальний аналіз, структурно-функціональний та історичний методи, порівняльний аналіз, логічне узагальнення та групування, статистичні й економіко-математичні методи, методи експертних оцінок і контент-аналізу.

Обґрунтованим слід вважати методичний підхід до формування і реалізації публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, який ґрунтується на виділенні чотирьох взаємопов'язаних складових: системної, інституційної, суб'єктної та об'єктної, що у сукупності формують цілісну архітектуру управлінського впливу. Підхід забезпечує узгодження стратегічних і операційних цілей фінансової безпеки держави та передбачає чітку ідентифікацію суб'єктів публічного управління, відповідальних за виявлення, запобігання та нейтралізацію загроз на макро-, мезо- та мікрорівнях (с. 373–376).

Заслуговує на увагу сформований механізм публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, побудований на рівневому форматі взаємодії інститутів публічної влади та нормативно-правовому закріпленні процесів функціонування органів державної влади. Концептуально розмежовано та інтегровано правову, інституційну та інструментальну складові

механізму з визначенням їх функціонального наповнення та ролі у досягненні цільових параметрів фінансової безпеки держави (с. 183–185).

Цікавою є розроблена методика оцінювання ефективності та результативності публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України, яка базується на поєднанні інтегральних показників фінансової безпеки держави, системи ключових індикаторів діяльності суб'єктів управління та порогових значень параметрів фінансової стійкості. Методика забезпечує багаторівневе оцінювання від окремої інституції до всієї системи публічного управління з одночасним урахуванням інституційної спроможності та якості нормативно-правового регулювання (с. 376–388).

Обґрунтованим є методичний підхід до формування стратегії публічного управління забезпеченням фінансової безпеки України у воєнний та повоєнний періоди, який інтегрує цільово-результативні орієнтири фінансової безпеки, індикатори управління фінансовими ризиками, сценарні компоненти реагування на макроекономічні та фінансові шоки і механізми адаптації публічної політики до змін безпекового середовища. Забезпечено узгодженість короткострокових стабілізаційних заходів з довгостроковими цілями макрофінансової стійкості держави (с. 416–417).

Автором удосконалено модель публічного управління секторальною фінансовою безпекою держави шляхом формування організаційно-функціональної конструкції координаційного центру управління фінансовими ризиками та оптимізації внутрішньо- і міжвідомчих взаємозв'язків між суб'єктами системи. Модель передбачає регламентовані процедури прийняття управлінських рішень з чітким розмежуванням відповідальності та функціонування блоків оперативної інформаційної взаємодії між секторальними інституціями (с. 307–308).

Набули подальшого розвитку категоріально-понятійний апарат теорії державного управління у частині ключових дефініцій «фінансова безпека держави», «забезпечення фінансової безпеки держави», «публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки», «механізм публічного управління у

сфері забезпечення фінансової безпеки держави», а також підходи до узагальнення та структуризації нормативно-правової бази і європейської практики у цій сфері (с. 69–70).

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Матеріали дисертаційної роботи викладено у 29 наукових працях загальним обсягом 22,4 обл.-вид. арк. (19,56 обл.-вид. арк. належить автору), у тому числі: 4 статті у наукових виданнях, проіндексованих у міжнародній науково-метричній базі Scopus; 17 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях категорії Б; 8 тез доповідей і матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій, серед яких конференції у Вільнюсі, Празі, Берліні, Варшаві, Ризі, Торонто та Осло. У переліку наукових праць Штанцеля Сергія Едуардовича, опублікованих у співавторстві, автором наведено особистий внесок.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики.

Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням і містить вирішення актуальної наукової проблеми, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад, удосконаленні методичного інструментарію та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо розвитку публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнних, макроекономічних та інституційних трансформацій.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, здобуті автором самотійно і викладені у наукових працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті матеріали, які належать особисто авторові.

Основні ідеї та висновки дослідження доведено до конкретних положень, методик і рекомендацій. Вони можуть бути використані у практичній діяльності органами державної влади, органами публічного управління, фінансовими регуляторами та державними фінансовими установами під час формування і реалізації державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки України.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у розв'язанні актуальної наукової проблеми формування теоретико-методологічних засад публічного управління у сфері фінансової безпеки держави.

Уперше розроблено методичний підхід до формування і реалізації публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, який ґрунтується на виділенні чотирьох взаємопов'язаних складових: системної, інституційної, суб'єктної та об'єктної. Підхід забезпечує узгодження стратегічних і операційних цілей фінансової безпеки та передбачає чітку ідентифікацію суб'єктів публічного управління, відповідальних за виявлення, запобігання та нейтралізацію загроз на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Крім того, уперше визначено механізм публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, побудований на рівневому форматі взаємодії інститутів публічної влади та нормативно-правовому закріпленні процесів функціонування органів державної влади. Концептуально розмежовано та інтегровано правову, інституційну та інструментальну складові механізму з визначенням їх функціонального наповнення та логіки взаємодії у досягненні цільових параметрів фінансової безпеки держави.

Також уперше розроблено методику оцінювання ефективності та результативності публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України, яка базується на поєднанні інтегральних показників фінансової безпеки держави, системи ключових індикаторів діяльності суб'єктів управління та порогових значень параметрів фінансової стійкості. Методика забезпечує багаторівневе оцінювання від окремої інституції до всієї системи публічного управління з одночасним урахуванням інституційної спроможності,

якості нормативно-правового регулювання та узгодженості управлінських рішень.

Автором уперше сформовано методичний підхід до формування стратегії публічного управління забезпеченням фінансової безпеки України у воєнний та повоєнний періоди, який інтегрує цільово-результативні орієнтири фінансової безпеки, індикатори управління фінансовими ризиками, сценарні компоненти реагування на макроекономічні та фінансові шоки, механізми адаптації публічної політики до змін безпекового середовища та інституційні засади реалізації стратегічних управлінських рішень.

Відзначимо, що автором удосконалено методичний підхід до функціонального аналізу складових публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, який базується на застосуванні матричного розподілу функцій, повноважень і відповідальності між суб'єктами публічного управління. Ідентифікуються дублюючі та паралельні управлінські процеси у сфері фінансової безпеки, виявляються зони невизначеної управлінської відповідальності. Удосконалено модель публічного управління секторальною фінансовою безпекою держави шляхом формування організаційно-функціональної конструкції координаційного центру управління фінансовими ризиками та оптимізації внутрішньо- і міжвідомчих взаємозв'язків між суб'єктами системи.

Щодо концептуальної значимості дисертації, то в ній набули подальшого розвитку категоріально-понятійний апарат теорії державного управління у частині ключових дефініцій «фінансова безпека держави», «забезпечення фінансової безпеки держави», «публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки», «механізм публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки держави», а також підходи до узагальнення та структуризації нормативно-правової бази і європейської практики у сфері публічного управління забезпеченням фінансової безпеки та інструментарій публічного управління у цій сфері.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що теоретичні положення, пропозиції, висновки, сформульовані в дисертації, можуть бути використані як підґрунтя для подальших досліджень, пов'язаних із підвищенням ефективності публічного управління у сфері фінансової безпеки в Україні. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи були враховані, впроваджені та використані у практичній діяльності, а саме: у діяльності АТ «АНТОНОВ» у процесі аналізу стану та динаміки фінансової безпеки підприємства (довідка про впровадження від 28.03.2025 № 500/034-25); у діяльності Громадської наукової організації «Фінансово-економічна наукова рада» під час розроблення нової методики аналізу фінансової безпеки у регіональному вимірі (довідка про впровадження від 07.05.2025 № 070525-763-256); у діяльності Громадської наукової організації «Міжнародний центр з розвитку науки і технологій» під час виконання наукової теми «Європейські стандарти державного сервісу та їх впровадження в державну службу України» (довідка про участь у науковій темі від 01.12.2025 № 0112-2025-1460) та наукової теми «Оптимізація системи державного управління в умовах євроінтеграції» (довідка про участь у науковій темі від 08.12.2025 № 081225/764-116); у практичній діяльності ТОВ «БДО» під час аналітичної, консультаційної та експертної роботи компанії при оцінюванні фінансової стійкості та управлінні ризиками клієнтів (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність, наукову складову та логіку викладу матеріалів, водночас можна звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи Штанцеля Сергія Едуардовича.

1. У першому розділі дисертації на с. 47 подано таблицю 1.1 «Визначальні фактори фінансової безпеки держави», в якій систематизовано характерні фактори та їхній зміст. Уважаємо, що було б доречніше доповнити

дану таблицю критеріями вимірювання кожного фактора в умовах воєнного стану. Це надало б дисертаційній роботі більшої прикладної цінності, зокрема, для органів публічного управління.

2. У другому розділі дисертації на с. 110 представлено рис. 2.1 «Модель побудови системи державного фінансового контролю». На нашу думку, зазначена модель потребує деталізації щодо механізмів зворотного зв'язку між суб'єктами контролю. Наразі у представленому вигляді вона відображає переважно вхідні та вихідні параметри системи, залишаючи поза увагою процедури коригування управлінських рішень за результатами контрольних заходів.

3. У четвертому розділі дисертації на с. 270–271 систематизовано підходи до вивчення ефективності та результативності публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в таблиці 4.1. У той же час, відзначимо, що автором не обґрунтовано пріоритетність застосування того чи іншого підходу залежно від конкретної складової фінансової безпеки. У цьому контексті вважаємо, що було б доцільно окреслити умови, за яких кожен із підходів є найбільш інформативним для прийняття управлінських рішень.

4. Крім того, у четвертому розділі дисертації на с. 354 подано прогнозні мінімальні та максимальні значення фінансової безпеки в короткостроковому періоді на рис. 4.15. Водночас вважаємо, що автор не визначив, який горизонт прогнозування є оптимальним в умовах тривалого воєнного конфлікту, а також не розкрив процедуру актуалізації прогнозних параметрів у разі суттєвої зміни безпекового середовища. Це, у свою чергу, обмежує практичне застосування запропонованої моделі.

5. У п'ятому розділі дисертації на с. 355 визначено, що боргова та бюджетна безпека становлять найбільші ризики фінансовій безпеці держави. На нашу думку, дисертація тільки б виграла, якби її автор розробив чіткий алгоритм дій органів публічного управління при перевищенні порогових значень індикаторів саме цих складових, що підвищило б операційну готовність системи до реагування на критичні загрози.

Водночас зазначені зауваження мають дискусійний характер, спрямовані на поглиблення окремих положень дисертації та не знижують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження, його наукової новизни і практичної значущості для розвитку механізмів публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Штанцеля Сергія Едуардовича «Публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні» є завершеною самостійною науковою працею, у якій розв'язано важливу науково-прикладну проблему теоретичного обґрунтування та практичного удосконалення механізмів публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні.

Актуальність теми, обґрунтованість наукових положень, достовірність отриманих результатів, належний рівень апробації, достатня кількість публікацій, практичне впровадження результатів і відповідність змісту реферату основним положенням дисертації дають підстави для висновку, що подана робота відповідає вимогам МОН України, постанові Кабінету міністрів України «Про порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор – Штанцель Сергій Едуардович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент

завідувач науково-дослідної лабораторії

з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту

навчально-наукового інституту цивільного захисту

Національного університету цивільного захисту України

д.держ.упр., професор

Аліна ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО

Підпис Аліни Помази-Поникаренко
Генеральний секретар
к. психол.н., с.п.н.
А. Помаза-Поникаренко
А. Помаза-Поникаренко

